

Filochowski, Jarosław

"Wiara i kultura", Jan Paweł II, Lublin 1988 : [recenzja]

Studia Teologiczne 10, 279-280

1992

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Druga katecheza dotyczy wyzwolenia człowieka i ludzkości do nowego życia przez Chrystusa. Człowiek, wyzwolony przez Chrystusa, nie tylko dostępuje odpuszczenia grzechów, ale równocześnie zostaje wyniesiony do nowego życia. Ojciec Święty w tej katechezie naświetla aspekt zbawczego wyzwolenia, które jest dziełem Chrystusa. Ukazuje to na przykładzie przypowieści o Dobrym Pasterzu, w której słyszymy: „Ja przyszedłem po to, aby owce miały życie i miały je w obfitości” (J 10, 10). Podkreślona jest tutaj obfitość nowego życia, które jest uczestnictwem w życiu Bożym. Jezus ukazuje nam obraz nowego życia, kiedy mówi do rzeszy w czasie Święta Namiotów: „Jeśli ktoś jest spragniony, a wierzy we Mnie — niech przyjdzie do mnie i pije. Jak rzekło Pismo: strumienie wody żywej płyną z Jego wnętrza” (J, 37-38). Te strumienie wody żywej są obrazem nowego życia, w którym za sprawą śmierci krzyżowej Chrystusa każdy z nas ma swoje uczestnictwo.

Ojciec Święty w tej katechezie zwraca naszą uwagę na Odkupienie, jako nowe stworzenie w Chrystusie. To stworzenie jest darem Boga, jest łaską i niesie w sobie wezwanie, skierowane do człowieka. Człowiek nie powinien przypisywać sobie samemu zbawienia, zbawczego wyzwolenia, które jest darem Boga w Chrystusie. Autentyczny obraz wyzwolenia człowieka ukazuje nam Ojciec Święty w Chrystusowym Krzyżu i zmartwychwstaniu odkupieńczym i podkreśla fakt, że powinniśmy być odpowiedzialni za ten dar. Wszyscy w Chrystusie są ludem wybranym i każdy człowiek jako jednostka jest wybrany. Za takie wielkie dobrodziejstwo trzeba Bogu nieustannie dziękować.

Podsumowując główne myśli tych dwóch katechez, należy powiedzieć, że owocem odkupienia jest życie w prawdzie i w łasce, czyli nowe życie. Życie w prawdzie ma być związane z wewnętrzną przemianą, a chodzi tu przede wszystkim o przemianę serca ludzkiego, aby każdy człowiek w swoim postępowaniu upodobał się do czynów Najwyższego Kapłana, którym jest Jezus Chrystus. Takie upodobnienie się do Chrystusa będzie wtedy bez wątpienia nowym życiem. Do tego nowego życia wzywa nas w sposób szczególnie Ojciec Święty poprzez swoje apostołskie nauczanie. Mówi, że cała ludzkość uczestniczy w nowym życiu Ciała Chrystusa, przez Kościół.

Przedstawione tutaj katechezy Ojca Świętego charakteryzują się, ogólnie rzecz ujmując, językiem teologicznym. Wszelkie myśli przekazane przez Ojca Świętego są bardzo konkretne, sprecyzowane i oparte przede wszystkim na Biblii — Starym i Nowym Testamencie. Ojciec Święty te treści wiary, którymi na pewno żyje, przedstawia nam w sposób rzeczowy i uporządkowany. Nie używa żadnych zawilich pojęć, ale ukazuje jasno autentyczną wiarę w Jezusa Chrystusa i Jego zbawcze dzieło wśród całej ludzkości.

Arkadiusz Paciorko

Jan Paweł II, Wiara i kultura, RW KUL, Lublin 1988, ss. 442.

W 1988 r., w dziesiątą rocznicę pontyfikatu Ojca Świętego Jana Pawła II, wydane zostało kompendium tekstów Ojca Świętego; dotyczące wiary i kultury. Książka, opatrzona tytułem „Wiara i kultura”, zawiera dokumenty, przemówienia i homilie. Wydana została przez Redakcję Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest to drugie wydanie, zawierające pięćdziesiąt sześć tekstów Jana Pawła II, w tym fragment encykliki „*Salvorum Apostoli*”. Wyboru tekstów oraz redakcji dokonali: ks. Marian Radwan SCJ, ks. Stefan Wyleżek oraz Teresa Gorzkula. Wypowiedzi Ojca Świętego wstępem poprzedził ks. Marian Radwan SCJ.

Ojciec Święty Jan Paweł II, przemawiając do różnych środowisk, do ludzi różnych zawodów, podkreśla i stawia na pierwszym miejscu człowieka i jego nadrzędną wartość w stosunku do otaczającej go rzeczywistości. Nauczanie Ojca Świętego, dotyczące kultury, nieustannie zmierza do tego, aby przez kulturę człowiek sam coraz bardziej się urzeczywistniał. Kultura rozwija człowieka we wszystkich jego właściwościach.

Papież w sposób doskonały połączył wiarę i kulturę. Kultura jest przepojona wiarą — inna „kultura” nie ma prawa do noszenia tej nazwy: „(...) rozkwit kultury dążącej do pełnego rozwoju osoby ludzkiej, w której na pierwszy plan wysuwają się wartości inteligencji, woli, sumienia i braterstwa. Mają one wszystkie podstawę swą w Bogu Stwórcy, a w Chrystusie prawdziwie doznały wyniesienia. Zakłada to też rozkwit kultury, która skierowana jest w sposób bezinteresowny i naturalny na dobro wspólnoty i całego społeczeństwa” (Przemówienie do przedstawicieli świata uniwersyteckiego Meksyku, Guadalupe, 31 I 1979).

Papież ukazuje ścisły związek między kulturą a wiarą. Kulturą, która rozwija i kształtuje człowieka; wiarą, która nadaje pełny sens człowieczeństwu: „(...) człowiek może stawać się naprawdę człowiekiem tylko przez swą kulturę, na drodze swobodnego i integralnego rozwoju, wykorzystując

wszystkie swoje zdolności. (...) dlatego jako chrześcijanie jesteście powołani do jeszcze donioślejszej misji: ewangelizowania samej ludzkiej kultury" (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, Se-ul, 5 V 1984).

Ojciec Święty w sposób szczególnie podkreśla rolę kultury w przeobrażeniach dziejowych, których dziś jesteśmy świadkami: „Jestem synem Narodu, który przetrzymał najstraszliwsze doświadczenia dziejów, którego wielokrotnie sąsiedzi skazywali na śmierć — a on pozostał przy życiu i pozostał sobą. Zachował własną tożsamość i zachował pośród rozbiorów i okupacji własną suwerenność jako naród — nie w oparciu o jakiegokolwiek inne środki fizycznej potęgę, ale tylko w oparciu o własną kulturę, która okazała się w tym wypadku potęgą większą od tamtych potęg" (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury i sztuki, Warszawa, 13 VI 1987).

Jak wielkie zadanie spoczywa na twórcach kultury w Polsce, niech świadczą słowa kard. Stefana Wyszyńskiego, cytowane przez Jana Pawła II w Warszawie: „Jakie stosowne dla twórców kultury, dla pisarzy jest to szlachetne i lecznicze zadanie — lizać rany człowieka pobitego, leczyć naród, leczyć ludzi" (Tamże).

Jarosław Filochowski

Andreas Laun, *Aktuelle Probleme der Moralthologie*, Wien 1991, ss. 208.

Moralność jest tą sferą ludzkiego życia, która jest zawsze „aktualną” i zmuszającą do zajęcia konkretnej postawy. Życie osobowe człowieka — świadome i wolne, domaga się przyjęcia normatywnych zasad, które umożliwią podejmowanie odpowiedzialnych decyzji. Z drugiej strony ogólny rozwój świata, wciąż zmieniające się problemy ludzkie, odkrycia i osiągnięcia naukowe, zwłaszcza te, które odnoszą się bezpośrednio do człowieka, stawiają osobę ludzką w sytuacji koniecznych wyborów, domagając się zastosowania przyjętych norm etycznych do tych problemów, które niesie nam codzienność. To wszystko zaś wyznacza tematykę badań takim dziedzinom ludzkiej myśli i nauki, jakimi są etyka filozoficzna i teologia moralna.

Zagadnienia te podejmuje w swej książce ks. prof. A. Laun, teolog moralista z Wiednia. Ks. A. Laun jest członkiem Zgromadzenia Zakonnego Oblatów św. Franciszka Salezego, aktualnie pracuje jako duszpasterz i wykładowca teologii moralnej w Wyższej Szkole Teologicznej swego Zgromadzenia w Heiligenkreuz i w Benediktbeuern (BRD).

Autor swoją książkę zatytułował dość ogólnie: *Aktualne problemy teologii moralnej*. Tytuł ten jest jednak w pełni zasadny, gdyż na treść tej pozycji składają się rozważania najbardziej aktualnych zagadnień natury etyczno-moralnej. Motywem, który bezpośrednio skłonił Autora do zajęcia się przedłożonymi problemami był fakt kwestionowania i zarzutów, jakie z różnych stron są stawiane pod adresem tych zagadnień. W tej sytuacji prof. A. Laun proponuje czytelnikowi przeanalizowanie tych tak kontrowersyjnych problemów w oparciu o moralne prawo Ewangelii. Osobiste przemyślenia Autora są poszerzone o refleksje partnerów jego dyskusji, którymi byli zarówno konkretni ludzie ze swymi zyczeniami, trudnościami i zarzutami, jak również fachowe opinie teologów. Książka ta jest więc, jak mówi we wprowadzeniu sam Autor, owocem dialogu i dyskusji prowadzonej przez teologa — moralistę z innymi teologami i wszystkimi, którym ta problematyka jest ważna i aktualna.

W omawianej książce poruszono osiem różnych problemów moralnych, najbardziej aktualnych we współczesnym świecie. W pierwszym rozdziale A. Laun rozważa wzajemną zależność pomiędzy etyką filozoficzną a teologią moralną. Stara się tu wskazać na różnice i wspólność tych dwóch dziedzin nauki. Problemy etyczno-moralne są nieodłączne w każdej dziedzinie ludzkiego życia. W życiu gospodarczym etyka jest, zdaniem prof. Launa, „zaczynem” (Sauersteig), który sprawia, że problemy te są rozważane we właściwej perspektywie, ich miarą zaś jest zawsze człowiek. Etykę rozumie Autor w znaczeniu normatywnym, nie opisowym. Ma ona odpowiadać na pytanie, co w danej konkretnej sytuacji człowiek „powinien”, a czego mu nie wolno („...was Menschen in bestimmten Situationen tun oder nicht tun sollten”, s. 13). Trudności w sprecyzowaniu takich konkretnych odpowiedzi prowadzą niektórych etyków do rezygnacji z podejmowania tychże zagadnień. Sposobem wyjścia z tych obiektywnych i subiektywnych trudności w badaniach etycznych może być oparcie etyki na fundamencie wartości.

Nadal jednak pozostaje problemem ustalenie fundamentu imperatywu moralnego. Pewność w tej dziedzinie nie oznacza możliwości udowodnienia tego, do czego jest się przekonany („Gewissheit heisst nicht 'Beweisbarkeit'”, s. 19). Swoje analizy w tym względzie Autor prowadzi w kierunku osoby ludzkiej, widząc w niej podstawę normy moralnej. Jako centralne tematy etyki Autor wylicza: oso-